

**BO'LAJAK IJTIMOYIY ISH XODIMLARINING AMALIY KOMPETENSIYALARINI  
SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYASI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15152741>

**Tursunaliyeva E'zoxon Ilxomjon qizi**

*Farg'ona davlat universiteti*

*Ijtimoiy ish kafedrası o'qituvchisi*

**Annotatsiya:** *Ushbu maqolada bo'lajak ijtimoiy ish xodimlari amaliy kompetensiyalarini shakllantirishda foydalaniladigan texnologiyalar haqida yoritilgan.*

**Kalit so'zlar:** *ijtimoiy ish xodimi, texnologiya, ijtimoiy pedagogic faoliyat, algoritmi, ijtimoiy munosabat, ijtimoiy jarayonlar, diagnostika.*

Ijtimoiy pedagogik faoliyat lozim darajada samarali olib borilishi ushbu jarayonga texnologik yondashuvni talab qiladi. Har qanday texnologiyaning asosiy bo'g'ini pirovard natijani belgilash va unga aniq erishish hisoblanadi. Texnologiyaning boshqa bir afzalligi – uni boshqa odam maxsus o'rganganidan so'ng amalga oshirishi mumkinligi.

Algoritmi – vazifalarni yechish dasturi bo'lib, u qaysi amallarning qanday ketma-ketligi yordamida muayyan natijaga erishish mumkinligini aniq tavsiflaydi.

Ijtimoiy texnologiyalar – ijtimoiy munosabatlar va jarayonlarni o'zgartirish va tartibga solishning optimal usullari haqidagi bilimlar tizimi. Ijtimoiy pedagogik texnologiya – muayyan ijtimoiy pedagogik maqsadga erishish yo'llaridan biri. U ijtimoiy pedagogik faoliyatning muayyan natijaga erishishni ta'minlovchi bosqichlari, usullari va vositalari tvvsifi sifatida qaraladi.

V.P.Bespalko fikriga ko'ra, har qanday faoliyat yo texnologiya, yo san'at bo'lishi mumkin. San'at intuitsiyaga, texnologiya esa – fanga asoslanadi. Ijtimoiy pedagogika fan sifatida rivojlanishi bilan ijtimoiy ish xodim faoliyatining texnologiyalashtirilgan yo'nalishlari ko'payib borishi lozim. Shu tufayli ham har bir konkret vaziyatda ijtimoiy ish xodimi quyidagilarni bilishi darkor:

- ijtimoiy pedagogik maqsad qo'yishni;
- unga erishish yo'llarini;
- obyekt xususiyatlari va imkoniyatlarini;
- amalga oshirish joyining xususiyatlarini;
- maqsadga erishish imkoniyatlarini;
- amalga oshirish shakllarini.

Shunday qilib, ijtimoiy jarayonlarning texnologiyalashtirilishi muqarrardir. Ayni vaqtda, ijtimoiy pedagogik faoliyat to'laligicha texnologiyalashtirilishi ham mumkin emas. Masalan, bola huquqlarini himoya qilish faoliyati asosan qonunchilik bazasiga tayanadi. Ba'zi bir hollarda namunaviy algoritmlarni konkret vaziyatga moslashtirish talab etiladi.

Ijtimoiy pedagogik texnologiyalarning quyidagi turlari farqlanadi:

- subyektga doir texnologiyalar individual yoki guruhli bo'ladi. Individual texnologiyalarga o'z-o'zini rivojlantirish, o'z-o'zini himoya qilish, mustaqil o'qib-o'rganish texnologiyalari kiradi. Guruhli texnologiyalar yosh, jins, maqom, kasb-kor belgilariga ko'ra ajratilishi mumkin. Masalan, ishsizlar uchun bu ishga joylashish texnologiyasi, jismoniy imkoniyatlari cheklangan shaxslar uchun – mehnat bilan davolash va sh.k.;

- faoliyat texnologiyalari. Ular ijtimoiy pedagogik ishni takomillashtirish, ijtimoiy ish xodimi faoliyatini optimallashtirishga qaratiladi;

- muhit texnologiyalari (masalan, insonni qurshagan muhitni sog'lomlashtirish texnologiyalari va sh.k.).

- Texnologik jarayon zahirida harakatlar algoritmi yotadi. Umuman olganda ular quyidagi ko'rinishga ega bo'ladi:

- Diagnostika bosqichi.

- Boshlang'ich vaziyat tahlili:

- a) vaziyatning bola uchun mushkullik va xavflilik darajasini aniqlash;

- b) u ijtimoiy ish xodimi yechishi lozim bo'lgan muammolar jumlasiga kirishi yoki kirmasligini aniqlash;

- v) sabablarni aniqlash;

- g) muammoni qo'yish;

- d) muammoni yechishga bolaning tayyorligi yoki tayyor emasligi.

Ijtimoiy pedagogik muhofaza vazifasini belgilash (loyihalash); yordam ko'rsatishga o'zining qodirligini aniqlash; faoliyatni rejalashtirish.

Ijtimoiy pedagogik muhofaza usullarini belgilash, muammoni yechish yo'llarini topishda bolaga yordam ko'rsatish.

Muammodan chiqish natijalarining tahlili, o'z faoliyatiga baho berish.

Bolaning holati va rivojlanishi ustidan nazorat olib borish.

I.G.Zaynishev texnologik faoliyatning besh bosqichini ajratadi:

- Dastlabki bosqich. Unda muammoni aniqlash, unga baho berish, uning paydo bo'lishini belgilagan omillarni aniqlash amalga oshiriladi. Ijtimoiy ish xodimi o'z intellektual va kasbiy salohiyatini ishga soladi.

- Maqsadlarni qo'yish bosqichi. Unda ijtimoiy ish tashkilotchilari va mutaxassislar faoliyatining maqsad va mo'ljallari ta'riflanadi. Maqsadga qarab unga erishish yo'llari va vositalari, qo'shimcha axborot manbalari belgilanadi.

- Axborotga ishlov berish bosqichi. Unda axborot yig'ish va tizimlashtirish, uni tahlil qilish va umumlashtirish amalga oshiriladi.

- Tashkiliy bosqich. Unda belgilangan ijtimoiy ta'sir choralari belgilangan muddat ichida bajarish amalga oshiriladi.

- Nazorat-tahlil bosqichi. Unda mutaxassislar faoliyatining yakunlari tahlil qilinadi, ijtimoiy faoliyat vazifalarini ijobiy hal qilishga ko'maklashuvchi omillar aniqlanadi va kamchiliklarni bartaraf etish yo'llari belgilanadi.

Ijtimoiy ish xodimining professional lug'atida "metod" va "metodika" tushunchalari yetakchi o'rinlardan birini egallaydi.

Metod – muayyan maqsadga erishish yo'li, harakat usuli.

Metodika – odatdagi vazifalarni yechish imkoniyatini beruvchi metodlar majmui.

"Texnologiya" va "metodika" tushunchalarining nisbatini aniqlash zarur. Maqsadni ko'rsatish texnologiya uchun ham, metodika uchun ham muhimdir.

Ammo ijtimoiy pedagogik faoliyatda maqsadni aniq belgilash imkoniyati ko'pincha mavjud bo'lmaydi, ish jarayonida ko'plab aniqliklar kiritish talab etiladi va ular dastlabki g'oyaning o'zgarishiga olib keladi. Bundan tashqari, ijtimoiy ish xodimi o'z intuitsiyasiga tayanish huquqiga egaki, texnologik yondashuv doirasida bunga yo'l qo'yib bo'lmaydi.

Texnologiya o'zining universalligi bilan ajralib turadi. Lozim darajada tayyorgarlikdan o'tgan mutaxassislar yetakchi texnologiyalarni o'zlashtira oladilar.

Mushkul vaziyatda bolani qo'llab-quvvatlash oson ish emas. Ijtimoiy ish xodimlari bolaga yordam berishga qodir bo'lgan mutaxassislar, ijtimoiy himoya xizmatlari bilan bog'lanadi. Buning uchun u professional tayyorgarlikdan o'tgan, ta'lim va tarbiya ishini olib borish uchun yetarli malakaga ega bo'lishi lozim. Bu ijtimoiy pedagogik mahorat deb ataladi. Har bir o'qituvchi shaxsdir. Bola shaxsini shakllantirish haqida gapirganda, ijtimoiy ish xodimini unutmaslik kerak, chunki u tarbiyalanuvchiga juda kuchli ta'sir ko'rsatadi.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ganiyeva M.X. Vvedenie v sotsialnuyu rabotu. Uchebnik. Tashkent-2020. Tipografiya "Tashkentskogo ximiko-texnologicheskogo instituta" 2020.
2. Egamberdiyeva N. Ijtimoiy pedagogika. Darslik. T., 2010. 150 b.
3. Мардахаев Л.В. Социальная педагогика. Учебник. – М.: Гардарики, 2008. – 269 с.
4. Василькова Ю.В., Василькова Т.А. Социальная педагогика. – М.: 2008.
5. Пантюк, И. В. Методы и технологии социальной работы : конспект лекций / И. В. Пантюк ; БГУ, Гуманитарный фак., Каф. общей и клинической психологии. – Минск : БГУ, 2014. – 301 с.
6. Кузнецова, Л.П. Основные технологии социальной работы: учеб. пособие / Л.П. Кузнецова. – Владивосток: Изд-во ДВГТУ, 2002. – 92 с.